

Ի Ր Ե Գ Ի Ր

ԵՐԳԱՅԻՆ, ԲԱԳԵԲԱՅԻՆ, ՏՆՏԵՍԱՅԻՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱՅԻՆ

Տարեկան գինն է 120 ռ. 2
Վեցամսեայ 65 "
Մէկ ամսեայ 40 "
Ստորագրութիւնները կանխիկ են :
Ստորագրութիւնները ամէն ամիս 1 րն. և
16 րն. կը սկսին :

Դուրս երթալից լրագրներուն ծածուկ
ծախքը առնուլն վրայ է :
Լրագրաց վերաբերեալ նամակ կամ որ և
կոչ գրութիւն, խնայողին սխալ ուղ-
ղուի : և ասոնց ծածուկն ծախքը իբրեւ
կողմն վրայ է :

ԲԱԳԵԲԱՅԻՆ ԹԻՒՆ

Ա Ջ Գ Ս Յ Ի Ն

Ս. Փրկչի հողագործական վարժարանին քննու-
թիւնը :

ԲԱՆԱՍԻՐԱՅԻՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

Պատմութեան տնտեսիլը : - Աւանտի կղզիներուն
վրայ տեղի կը թափուի :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սպարապետ Իսմէր փաշային Պոլսէն մանալը : - Այս
բնական զորաց Վաղարշ մանալը : - Հէն զօրապետին
յայտարարութիւնը : - Տրուելիքն գրուած լուրեր :
- Գլխաւոր զորաց Վաղարշի ծառայելը : - Թու-
նուկի պէջին տուած նպատակը : - Վարդի կայսեր խառ-
տաքած օգնութիւնը : - Օսմանեան փոխառութեան
յաջող վիճակը :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՄԱՆԱՅԻՆ : Կայսեր տնտեսութեան առթիւ
գաւառապետներ յանցանքներու : - Նաբոլէոն
Ա. Ի կողմէն գործադրութեան համար սահմանուած
քրտմ :

ԱՆՍՏՐԻԱ : Բազմաթիւ ուսն գնդապետին Գեր-
մանիա մտնալու արգելք :

ՍՊԱՆԻԱ : Գերտինի մայր թագուհւոյ վանքի
մէջ բանտարկուելու որոշում :

ՌՈՒՍՍԱՆԻԱ : Կայսեր Վարչապետ երթալու և
Լէհիստան քանի մը արտօնութիւններ շնորհելու յոյս :
- Չինուարական դպրոցներուն աշակերտաց վնասու-
թիւններն առնուիլը : - Կայսերական ընտանեկին վե-
տանքը մէջ ազատիլը :

ԽԱՆԵ ԼՈՒՐԵՐ

ՏՆՏԵՍԱՅԻՆ

Երկրագործութիւն

Գարաբնակութիւն

ԵՐԳԱՅԻՆ

Ուսումնական հաստատութեանց
մէջ աղջկանց աւելի ուշադրութեանը
արժանի եղողներէն մէկը և կրնանք
ըսել առաջինը Ս. Փրկչի հողագործա-
կան վարժարանը ըլլալով, պարտք կը
համարինք մեզի անոր աս օրերու տուած
քննութիւնը լրագրաց միջոցաւ հրա-
տարարելը, որպէս զի ուսումնասէր
աղջկանց աս վարժարանին յառաջա-
դիմութեան վիճակին վրայ միշտ տե-
ղեկութիւն ունենալով, իրենց քաղցր
անխաբարութիւնը անպակաս ընեն անոր
կիցային :

Քննութեան նկարագրութիւնը չը-
րանք, արժան կը համարինք նախ հո-
ղագործական վարժարանին մէկ քանի
ամենակարեւոր ներքին բարեկարգու-
թեանց վրայ զաւանուած տեղեկու-
թիւնն մը տալ ընթերցողաց, որոնք այժ-
մեան նոր տնտեսութեան սկսած օրէն
այսինքն Ս. Փրկչի Համարձման տո-
նախանութեան հանդէսէն անմիջապէս
ետեք գործի գրուեցան վարժարանին
ուսանողներուն, ուսումնայ և գաւառ-
տնտեսներուն ընտրութեանը, և դառ-
տարարութեան եղանակին վրայ : ու
րոնք ինչպէս որ յայտնի է, վարժարան-
նի մը յառաջադիմութեան ամենէն օգ-
տակար միջոցներն են :

Վարժարանը երկու մասի բաժ-
նուած է, Ստորին և Վերին, կամ
Նախնական և Բարձրագոյն :

Նախնական մասին մէջ 80 ուսու-
նողք կան, որոնք առաջ՝ Բերական,
Սաղմուն և Նարեկ միայն կը կարդային :
Իսկ նոր տնտեսութեանը, հասարակ ըն-

թերցանութեան զատ՝ աւելցուց նաև
Հայկաբանութեան, Սրբազան պատ-
մութեան, Թուաբանութեան և Աշ-
խարհագրութեան սկզբունքները հան-
դէրձ գրաւարժութեամբ, և աշա-
կերանները խումբ խումբ բաժնելով
յառաջադէմներէն իւրաքանչիւր խումբ
բնի մէջ մէկ աղջարար որոշեց, որոնց
առաջնորդութեամբ յիշեալ խումբ
բերը որոշեալ ժամանակներու և ա-
ռանձին դասարաններու մէջ իրերա-
վարժ եղանակաւ կ'ըզաղին առած դա-
սերնուն վրայ, և այլն : Աս բարեկար-
գութեան հետ միանալով և դասա-
տուութեան ընտիր եղանակը, աշա-
կերաններուն արագ զարգանալու յոյսը
աս երկամեայ քննութեան մէջ հաս-
տատեցին : Սի և նոյն բարեկարգու-
թեամբ կը վարուին նաև բարձրագոյն
ուսման աշակերտները իրենց աստի-
ճանին յարմար :

Նախնական մասին դաստատու-
թիւնները յանձնուած են Սամաթիոյ
Ս. Սահակեան վարժարանին վաղեմի
յառաջադէմ աշակերտներէն Արգոյ
Պ. Թորոս Նազարեանին :

Իսկ բարձրագոյն մասին մէջ 40 ու-
սանողք կան, որոնք հետեւեալ ուսում
ները կը սորվին :

1. Ինաքիտութիւն, որուն դա-
ստուութիւնը Արժանայարգ Պարոն Յակոբ
Լճաւանի տնօրէն ընդհանուր կառա-
վարութեան վարժարանին :
2. Թուաբանութիւն :
3. Աշխարհագրութիւն :
4. Գաղղիերէն : որոնց դաստատու-
թիւնը Ս. Յարութիւն Թիւլեան,
վաղեմի աշակերտ Ս. Սահակեան վար-
ժարանին :
5. Սրբազան պատմութիւն :
6. Հայկաբանութիւն : որոնց դա-
ստուութիւնը Արժանայարգ Տէր Արիս-
տակէս Սամբրէեան :
7. Տաճկերէն, որուն դաստատու է
արգոյ Պ. Օսէնի :
8. Երաժշտութիւն հանդերձ եւ
ընտանական ծայնագրութեամբ (նոթա),
որուն դաստատու է արգոյ Պ. Գաբրի-
էլ Լյանեան :

Վերջիշեալ ուսումնէն զատ ա-
շակերտները կը սորվին նաև հողագոր-
ծական արհեստին վերաբերեալ սկզբ-
բունքներ իրենէն նախապատրաստու-
թիւնն նոյն արհեստին ուսմանը, յար-
մար ժամանակներու մէջ՝ իրենց արգոյ
դաստատուին առաջնորդութեամբ Ս.
Փրկչի պարտեզներուն մէջ նախնական
փորձեր ընելով, և չըջախայ արտերուն
մէջ ալ հողերուն տեսակներուն վրայ
և այլն գործնական ծանօթութիւններ
ստանալով : Աս վարժութիւններուն վը-
րայ աշակերտներուն ջուշըցած եռան-
դը կը հաստատուի, որ քիչ ժամանակէն
աղջկին աս իմաստուն իտրհաղըր և
աղիւն իմաստասիրութիւնը մեծ արգ-
իւնքով պիտի պատկուի :

Թեպէտ հողագործական ուսման
սկիւղը երկու ամիս է միայն, բայց նոր
տնտեսութեան կանոնադրութիւնը հա-
մեմատ արտական քննութիւնը սկսաւ

օգոստոս 8 ին :
Քննութեան ընթացքը մինչեւ հի-
մա աղջկային ուսումնարաններուն ան-
ցուցած քննութիւններէն արբեր ե-
ղանակ մը ունեցաւ : Քննութիւնը բո-
կրտէն երկու օր առաջ՝ դաստատու-
թիւնները դադարեցան, և բուհարիւ-
թեամբ որոշուեցաւ բոլոր աշակերտ-
ներուն քննութիւն անցանելու կար-
գը, և անմիջապէս ետքը մասնաւոր
յայտարարութեամբ մը ծանուցուե-
ցաւ աշակերտներուն և դաստատու-
թեան ամեն մէկ ուսմանց քննութեա-
նը համար յատկացած օրերը, և իւ-
րաքանչիւր աշակերտին ամեն մէկ ու-
սման վրայ անցունելիք քննութեան մէջ
մէկ քառորդ տեսողութիւն ունենալը,
իրենց կարգը, և այլն, և այլն :

Վարժարանին թանգարանին մէջ
բոլոր դաստատուները քննութեան ժա-
ղով մը կազմեցին Պ. Տնօրէնին նախա-
գահութեամբ, և անառապէս քնն-
եցին ամեն մէկ աշակերտ զատ զատ
իրենց որոշեալ ժամանակներուն մէջ,
և ամեն օր տասնական ժամ այսպիսի
շարունակելով, քննութիւնը եօթը օր
տեսեց օգոստոս 8 էն մինչեւ 14 շա-
բաթ օրը :

Հետեւեալ օրը առաւօտուն ու-
սանողները մէկ տեղ քննութեան սրա-
հը ժողովուած, Պ. Տնօրէնը քննութե-
նադատական վրայ և ի խախտյա յառա-
ջադիմութեան համառօտ բայց աղ-
բու տոնախօսութիւն մը ընելով, 15
օր պարապող ժամանակ (վարսիտ) չը-
նորհեց աշակերտներուն, այն պայմա-
նաւ, որ օգոստոս 31 ին ամենքինսով
ամբողջ վարժարան վերադառնան, որ-
պէս զի սեպտեմբեր 1 էն սկսեալ դա-
ստատուութիւնները շարունակին :

Պ. Տնօրէնը իր տոնախօսութեա-
նը մէջ առաջին պատիւը տուող աշ-
կերտին ուղղելով խօսքը, անոր յա-
ռաջադիմութեանը արժանի գովեստ
ներ, շնորհակալութիւններ և նորա-
նոր քաջակրթութիւններ տալու համար
ըրած աղբու և զգալի խօսքերէն բո-
լոր դաստատուներուն և աշակերտնե-
րուն սիրող քաղցր կերպով մը շարժած՝
երկար ծափահարութիւններ ըրին ի
պատիւ նոյն յառաջադէմ աշակերտին :

Այս քննութեան վեցերորդ օրը,
որ գաղղիերէնի կարգէն էր, Սուրբ
Փրկչի հողագործական վարժարանը
պատիւ ունեցաւ Վաղարշ երեւելին-
րէն Սահակի Հայրապետեան Սար-
գիս աղային այցելութիւնը ընդուն-
ելու : Աշակերտներուն բաւական յա-
ռաջադիմութեամբ տախտակի վրայ գաղ-
ղիերէն գրել կարողալ՝ յիշեալ աղբու
սէրին սիրող մեծապէս բերկրեցուց,
որով բոլոր քննիչներուն կրկին կրկին
շնորհակալութիւններ ընելէն զատ եր-
թարու ստներ ի նշան իւր չափազանց
գոհնակալութեանը՝ 500 զուռուշ գը-
րամանակ նպատակ շնորհեց Ս. Փրկչեան
հիւանդանոցին և վարժարանին :

ԲԱԳԵԲԱՅԻՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

Գաղղիական Լիբիլի- թղթատար
շոգեխաւը հետեւեալ լուրը բերաւ
Փարիզէն օգոստոս 20 թուով :

(Օգոստոս 19 ին ժամը երկուքին
Լիւվալիտի զօրանոցին թնդանօթները
նետուեցան, և Փարիզի մէջ լուր տա-
րածուեցաւ : Թէ Պոմարսուտ առնը
ւեր է :

Այս արգարեւ հետեւեալ հեռագ-
րական լուրը փախուեցաւ Փարիզի
վաճառականաց փողովարանին (սյու-
սա) մէջ :

Տանձիկ 9 օգոստոս

Դամ 8, րոպէ 23 :

« Հիւպատոս Գաղղիայ առ արտա-
ք քին գործաց պաշտօնեայն :

« Կայսերական Ռէն (Ռեյն) պատե-
րադմոսին նաւը հոս հասաւ (Աւան-
տէն) : Պոմարսուտ առանց պայմա-
նի անձնատուր եղաւ : 2000 ուս-
սաց զօրք և 100 թնդանօթ դաշնա-
ն կից դորաց ձեռքը դերի ինկան : մեր
« նաւատորմիկն և յամաքային զօրաց
« կորուստը ոչինչ բան մըն է :

Ստորագրեալ ՊՈՒՄՆ

Գաղղիայ ծովային Սիլիկէ- լրագ-
րէն հետեւեալ տեղեկութիւնները կը
քաղենք Աւանտի կղզիներուն վրայ :

« Աւանտի կղզիները եօթը հասն են,
որ վեց հազար քառակուսի քիլոմետր
տեղ կը բռնեն և 15-20 հազար բնա-
կիչ ունին : Իսկ Աւանտ կղզին, որուն
անունովը կը յիշուի Ապոլոն արշիպելագ-
ոսին աս մասը, ինը ժամ երկայնու-
թիւն վեց ժամ լայնութիւն և 10-000
բնակիչ ունի :

« Աս կղզիին մէջ տեղը երկու կող-
մէն ներս քաջուած ըլլալով, երկու ան-
հաւասար կողմի բաժնուած է, որ
նեղ պարանոցով (պօղազ) մը մէկ
մէկու փակած են, անանկ որ, կէսէն
ճիշտաւ գլուխի (սու գաղաղը) ձեւ
ունի : Պոմարսուտի նաւահանգիստը
հարաւային ծոցին մէջը շինուած է, իսկ
ամբողջութիւնները պարանոցին բուրնե-
րուն վրայ շինուած են : Նաւահան-
գիստը գերազանց աղէկ է և ամեն կողմը
երկաթ նետելու յարմարութիւն ու-
նի : Ուսաց նաւատուները խաղաղու-
թեան ժամանակ տեղի պղտերութեան
կերթայ հոն : Աւանտի բոլոր ծովեղեր-
քը խոշոր ծառերով պատած է : Պո-
մարսուտէն զատ՝ աս արշիպելագոսը
ուրիշ քանի մը ամուր բերդեր ունի,
բայց մանր մանր բաներ են :

« Բնիկէն մեծն ու կարեւորը Պո-
մարսուտի բերդն է : Աս բերդին տա-
կը եղած նաւահանգիստը ընդարձակ
ըլլալով, հազիւ 6 կամ 8 մեծ նաւ
կրնան շարուիլ կրտն : Բերդին մէջ
հարկը մեծ թնդանօթ կայ և պահա-
պան զօրքը խաղաղութեան ժամանակ
5000 հոգի են, բայց հիմա կրկնապա-
տիկը պէտք է ըլլան : Այսու ամենայ-
նիւ ասոնց մէկն ալ չկրնար արգելիլ :

որ Պոմարուտու մեր ծովապետներուն ձեռքը չկնայ թէ որ սաստիկ յարձա- կում մը ընեն :

« Երբ իրեան զօրքերը որ աս կըլը ղիներուն մէջ պիտի կենան ձմեռը , առաւելութեամբ և դիւրաւ ուտելիք կրնան գտնալ հոն : Ասանց հաշուելու նաւատորմիներուն հոն թողելիք պաշարները , երկիրն ալ առատութեամբ կրնայ մատակարարել իրենց :

« Ուրիշ տեսակ վտանգ մը կրնայ պատահիլ , ուստի թէ որ ձմեռը ծաւիլ սառելու ըլլայ նէ , բանակ իրկելով մեզ ան տեղէն հաղածելու կ'եղն մի : Անշուշտ , ձմեռը սաստիկ ըլլայ նէ , աս կ'զգիները ցամաք երկրէն զատող նեղուցը , քանի մը ամիս հասար սառով կը գոցուի . և ան ժամանակը դիւրին է քայլելով ինքզնուրէն մինչեւ Ռոթորմ (Շվեյտի մայրաքաղաքը) երթալ : Անշուշտ , սաստիկ ձմեռ ժամանակ զօրաց գունդեր Պալմիրին անցած են ծանր թնդանութեամբ . սառելուն վրայ բանակ դրած ու կրակ վառած են ցամաք երկրի պէս ապահովութե : Չենք մոռցած՝ աներկիւղ կարողութեամբ (Շվեյտի թագաւոր) ըրածները , որ 1658 ին բանակով և թնդանութեամբ Սառնոր անցաւ ու հանիմարքայի վրայ գնաց : Կրնանք նաև աւելի նոր գործեր յիշել : 1809 ին ուստի լայն տարածութեամբ քայլելով դային լայնութիւնները առնել : Այսինքն ստաց են , բայց ամեն ձեռք մեռ միտքնակ սաստիկ չըլլար ցուրտը :

« Իսկ , թէ և սառելը մեզի վրէտնապէս պատճառեն ուստի կողմէն , այսու ամենայնիւ միւս կողմէն ալ դիւրութիւն կուտան մեզի Շվեյտի կողմէն պաշար և օգնութիւն բերելու :

Վերջապէս լայնութիւնները անոնք ու ամբողջութեամբ մեր ձեռքն անցնելէն ետեւ շատ չանցնիր մեր զին ուստիան ճարտարապետներուն ձեռք անանի ամբողջութեան վիճակի մը մէջ կը գտնուին , որ կարող կ'ըլլան առնել յարձակումներու . դէմ կենալու , Եւ թէ որ մեր պատերազմական նաւերէն մէկ քանին ալ ձմեռը հոն մընան սառելուն մէջ , որ հնարաւոր է , ան ժամանակը մեր բանակին չորս կողմէն անառիկ ամրոցներու շղթայ մը կ'ունենանք : »

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Դանուբեան երկիրներէն եկած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն , թէ բարձրագոյն իսկուր փաշան 80 հազար զօրքով և 180 թնդանութեամբ Պուրթէ մտեր է , և իսկուր փաշան ալ 25 հազար հոգով և 36 թնդանութեամբ Վոքլանի վրայ կը քայլէ եղեր :

Իսկուր փաշան 1500 պաշտ պօզուք կանանաւոր զօրաց հետ խառնեց , առջի բերանը պաշտ պօզուքները դէմ կ'ելցեր էին , բայց մէջերնուն մէկ քանին պատճուելուն պէս միւսները հնարան դեցան :

Վիեննայի սուրհանդակով օգոստոս 18 ին Դանուբէն կոտորանքնաւոր իսկուր փաշան կը ծանուցանեն , թէ օգոստոս 9 ին ու 10 ին երկու գունդ (24,000) աւստրիացի զօրք Վալաքիա մտեր են : Երբորդ գունդ մ'ալ 19 ին պիտի մանայ :

Լաւրիւն օգոստոս 21 ին Բրայովա պիտի գտնուի , երկրորդ օգոստոս 24 ին Պուրթէ :

Լաւրիւն զօրաց սպարապետ Հէսսեպուհը հետեւեալ յայտարարութիւնը ուղղեց Դանուբեան իշխանութեանց բնակիչներուն :

« Ինչպիսիք Վալաքիայ և Սլոնաւիայ :

« Իմ օգոստոսիւ տիրոջ Վ . Կայսեր և Բարձրագոյն Դրան մէջ եղած դաշնագրութեան մը զօրութեամբ , աւստրիացի զօրքերը Դանուբեան իշխանութեանց երկիրները կը մըտնան :

« Իրենց նպատակը պատերազմին գեշութիւնները հեռացնել և խաղաղութեան օրհնութիւնները ձեռք մէջ բերել է : Ինչպիսիքք ուրեմն վրէտնապէսութեամբ ձեր ապագայ ապահովութեան աս երաշխաւորները . ձեր վստահութեանը արժանի պիտի կրնան ըլլալ իրենց կանոնաւոր վարքով և կատարեալ բարեկարգութեամբն ու հրահանգովը :

« Ի . Դանուբէն ձեզի շնորհում արածութիւնները կատարեալապէս պիտի գործադրուին : Սիւս կողմէն երկրին իշխանութիւններէն հարկաւոր եղած ձեռնառութիւնը կ'ապահով մեր զօրաց բնակութեան ու ուտելիքին համար , որոնց ստակը կանոնաւոր կերպով պիտի վճարուի : Դանուբէն բընակչաց կողմէն կատարեալ բարեկարգութիւն և հանդարտութիւն կ'ապահովուի , զիտնալով , որ հակառակը պատահելու ըլլային , օրինաց ամեն խառնութեամբ պիտի պատժուին խռովութիւն հանելու կամ հասարակաց բարեկարգութիւնը աւերելու բոլոր փորձերը :

« Սիւս կողմէն կը հրաւիրենք բոլոր տեղական իշխանութիւնները , որ այսուհետեւ ամեն բանի մէջ տեղակալ զօրապետ Բարոնին կ'օգնեն հետ խօսակցին , որ Վ . Կայսեր կողմէն Դանուբեան երկու գաւառներուն մէջ աւստրիական բոլոր զօրաց հրամանատար կարգաւածէ , կամ անոր կողմէն աս բանիս համար ցոյց տրուած զեռնորակ հրամանատարներուն հետ :

Իսկուր փաշան երկուստեք երբեք և չըրբեք բանակներու , զբաղեալ ինչպէս ՍԵՊՈՒՆ ԷԷՍ :

Տրապիզոնէն օգոստոս 18 թուով հետեւեալ լուրերը կը գրեն մայրաքաղաքիս գաղղիներէն յառաջ ընդին :

« Ուրբաթ օրը , օգոստոս 13 , Լըզուր մի սուրհանգակը լուր բերաւ , թէ սուրհակ ուստի Չիւրիւք — Տէրէն գէտ ինչքանորօք (Վիւմիւ) և թիֆլիզ քաղաքներ , և Օսմանեանք 3000 վրան , բերին և պատերազմի պաշարներ , կարասիք և բազմութիւն կառար ձիւք ձեռք ձգեր են : Ուստի բաշուած ժամանակին աս բաները երկու վաշտ (թապուս) զօրաց պահ պահութեանը վանին գացեր , զանոնք ժախտուցին ու աս ամեն պաշարները և կարասիները ձեռք ձեռն առերեն :

« Եւ սուրհանգակով իմացանք , որ ուստի ետ քաղաքներն պատճառ Շէյխ — Շաւիլին 15000 ինչին ձիււորով խախտիլ վրայ յարձակիլն եղեր , որ թիֆլիզի վաթսուն վերստ հեռու է : Շէյխ — Շաւիլ ճամբան դէմը ելող ուստ և վրայի զօրքերը յիւրեցան ըրեր է և թիֆլիզի երեւելի բնակչաց բառատունի չափ կանայքը գերի բռնեցին , որոնք խախտիլ գեղեցիկ ու զուարճալի գեղերը ամառն անցընելու գացեր էին : Եւստի զատ ամբաւ կողպուտ և շատ ալ պաշար ժողովրդէ ամեն տեսակ արմատաց :

« Ինչին ձիււորները մինչեւ թիֆլիզի 4 ժամու ճամբայ մնացած տեսնուեր են . ասոր վրայ Ուստ զօրապետը , որ Վրոնցի իշխանին երթալէն ի վեր Վրոնցի կուսակալ եղած է , հրաման իրերէ Լըզուրիստօք օր ուստի զօրքերուն և խախտիլ մէջ

Լըզուրիստօք զօրապետին ձեռքին տալ կը եղած գունդերուն մեծագոյն մասին , որ սնմիրապէս ճամբայ ելլեն ու փութով թիֆլիզ երթան :

« Ինչ օրէն կ'իմանանք , թէ Շէյխ Շաւիլ իր յաղթական ընթացքը մինչեւ թիֆլիզ հասուցեր է մի : Սակայն կը կարծուի , որ Կովկասի աս կտրիճ գլուխը թնդանութեամբ չունենալուն , խախտութիւն չգտներ թիֆլիզ վրայ երթալը , որ չորս կողմէն թնդանութի մարտկոցներով ամրացած է :

« Եւստի սուրհանգակով ամեն բան կ'իմանանք :

« Ուրիշ սասանի կարեւոր և անակընկալ լուր մըն ալ օգոստոս 15 ին Պարսկաստանէն եկող Օսմանեան սուրհանգակէն առնինք : Եւ երկրորդը լուր բերաւ , որ օգոստոս 5 ին Պայաղիսի քառանկիւնային և Տիատին գեղին մէջ տեղը 300 Ուստի խաղախ քիթիկներ (թնդանութիւն) կարաւանին (թնդանութիւն) մը վրայ ինկեր են , որ Պարսկաստանէն կուգար 2,325 ձիով , որոնք մետաքս , Պարսկաստանի ծխախոտ (թէմաքի) և Տրապիզոն ու Կ . Պոլիս իրաւած գրամ կը բերէին : Խաղախներն աս կարաւանը ամբողջ գերի բռնեցին ու ուստի հողը տարին : Դրանց գունդը 50 հազար բոլ իմբէրիալ էր . իսկ վաճառքներուն արժէքը շատ մեծ է , թէպէտ որչափ ըլլալը չէ իմացուած մինչեւ հիմա :

« Եւստի Լըզուրիստօք հանելուն պէս , անմիջապէս սուրհանգակ մը իրկուեցաւ ետ դարձնելու ուրիշ կարաւան մը , որ օգոստոս 7 ին Լըզուրիստօք էր 3,000 ձիով , ու Պարսկաստան կերթար :

« Եւստի վաճառականութեան բանը բռնած է աս օրուան օրս , Լըզուրիստօք և Եւստիստ Սուրիստին հայրաւորեալ կառավարութեանը վրայ դարձուցած է , համոզուած ըլլալով , որ երազ և աղբու միջոցներ ձեռք պիտի առնէ , Պայաղիսի գաւառը Ուստի խախտելէն և Բիւրտ աւաղակներէն մաքրելու համար : Կառավարութեան պատիւը և ժողովրդաց ու վաճառականութեան շահը աս բանը պարտք կը դնեն իր վրայ :

« Չիւրիւք Սուրի Օսմանեան բանակին սպարապետ Սէլիմ փաշան օգոստոս 14 ին հոս հասաւ : Եւստի Կ . Պոլիս կերթալ , ուր կողուած է պատերազմի պաշտօնէն : Թէ որ մանրաժան և ճիշդ բնութիւն մը ըլլայ Չիւրիւք — Սուրի Օսմանեան զօրաց վիճակին վրայ , Սէլիմ փաշան և իւր համարակալը (ալֆիէրտար) ստակալի հաշիւ մը ունին տալու :

« Սէլիմ փաշային յաջորդ Սուրիստի ֆա փաշան , որ Կ . Պոլիսի կ'ապաստուի , ծանր և զժուարթին բայց պատուաւոր դործ մը ունի կատարելիք : Իր աղբու լուրերը և բարեսիրութիւնը կարող կըլլան եղած միտքին տեղը լեցնելու . փան դի Օսմանցի ղեկավարը համբերութեան ու անձնաւորութեան օրինակ մըն է :

« Եւստի փաշային սուրհանգակով Սուրի ֆրաւթնը օգոստոս 16 ին մեր նաւահանգիստը երկաթ նետեց Ուստիստ Վալէն ու Չիւրիւք — Սուրիստի գաղով : Երեկ իրկուան նորէն Չիւրիւք — Սուրիստի լուրերը և Վալէ գարձաւ շատ ամուսնաւոր և պարտիմատ տանելով Չիւրիւք — Սուրիստի բանակին համար :

« Եւ ֆրաւթնը Չիւրիւք — Սուրիստի կայսերական անձնապահ զօրաց վաշտ (թապուս) մը պիտի առնէ ու Ուստիստ — Վալէ տանի ան տեղի պահապան զօրքերը շտապելու համար :

« Եւ օգնութիւնը անոր համար կը իրկուի Ուստիստ — Վալէ : որ Ուստիստի լուրերով Չիւրիւք — Սուրիստի ամրացումը 4 վաշտ հետեւ և 3,000 Սիւրիստի

զօրք դրած է երկու ժամու ճամբայ հեռու Սուրիստի ճամբուն վրայ , և հոն թնդանութեամբ լեցուն ամրոցներ շիներ է :

« Կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէ Ուստիստ — Վալէի և Չիւրիւք — Սուրի Օսմանեան իշխանութիւններուն և հոն սպասող Լըզուրիստօք նաւերուն հրամանատարներուն մէջ : »

Դարձեալ օգոստոս 18 թուով Տրապիզոնէն կը գրեն մայրաքաղաքիս յառաջ ընդին , թէ Տրապիզոնի կառավարիչ Հաֆէզ փաշան լուր առերէ թիֆլիզէն , որ Կ . Դրան ու Պարսկաստանի մէջ գետնանակն յարաբերութիւնները կարող են :

Դանուբէն թնդանութեամբ աս կտրուելու դէպքին վրայ մանրամասն տեղեկութիւն մը տուած չէ , բայց հաւանակէն է որ Ուստիստ զօրքերը եղած ըլլայ :

Լըզուրիստօք և թիֆլիզի ամաց 13 ին Լըզուրիստօք էր :

Կիրակի օրը Լաւրիստօք Վ . Չիւրիւք չուգնաւով Վալէստէն եկած գերիները կը ծանուցանեն , թէ դաշնակից զօրաց մեծագոյն մասը ամենայն պատուաւորութեամբ Վալէստէն նաւ մտեր են օգոստոս 20 ին Պալլաք երթալու ու նաւատորմիներուն հետ միանալու համար , որ Գլըրմ երթալիք զօրութեան ժողովրդը կեդրոնէ : Սնալ ջառ զօրքերն ալ հետզհետէ նաւերը մտնելու վրայ են մեծ փութով , և կը կարծուի որ օգոստոս 23 ին սպարապետներն ալ Վալէստէն պիտի մեկնին , և նոյն օրը ամեն բան պատրաստ պիտի ըլլայ Պալլաքէն Գլըրմ երթալու համար :

Կ'ըսուի , թէ Գլըրմ երթալիք բանակը որ պէտք ըլլայ նէ հետ ղհետէ պիտի մեծնայ , առաջիմ 35 հազար գաղղիացի , 20 հազար անգղիացի և 10 հազար օսմանեան զօրք բաղկացեալ է : Պատերազմական նաւերը որոնց մէջ 25 հազար ծովային զօրք կայ , և 500 փոխադրութեան նաւերը 100 չուգնաւոր պիտի քաշուին : Կ'ըսեն նաև թէ աս զօրքերը ամաց 27 ին կամ 29 ին Գլըրմի ծովազորը պիտի իջնան մէկ օրուան մէջ , 7 հազար հոգի մէկ ժամու մէջ հաշուելով :

Թուրքի պէյին կողմէն կայսերական տեղութեան իրկուած զօրքերուն թիւը 6,000 հոգի պիտի ըլլայ 12 թնդանութեամբ : Կիրակի օրը աս զօրքերէն 2,122 հոգի եկաւ և 246 ալ ձի : Սնալ ջառներն ալ հետզհետէ գաղղիացիներն : Եւ զօրքերը Սիւրի Վշիտ փաշային հրամանատարութեամբ Պալլաքի բանակը կը պիտի երթան , որ 25 — 30 հազար հոգի պիտի լեցուի Սուրիստի փաշային հրամանին սակ :

Թուրքի պէյին տուած գրամական նպատար 4 միլիոն թուրքի ղուռուստի ըլլայ , որ աս տեղի դրամներուն հետ բաղդատուելով 25 հազար քակ ընէ :

Սահմանական տեղութիւններէն մինակ Վարդը (Յէս) մնացեալ որ գետ նպաստ մը չէր ըրած կայսերական տեղութեան : Տէրապիլի գաղղիական Լաւրիստօք կը ծանուցանէ , թէ Վարդը Լաւրիստօք — Սահման կայսրը երեսուն միլիոն ղուռուստ և 12 հազար ձի իրկելու սրտաւ ըրեր է :

Օսմանեան փոխաւորութեան լուրատարութիւնը ամաց 19 ին լըզուրիստօք փառքի ու Լըզուրիստօք մէջ :

Թայիլ լըզուրիստօք օգոստոս 16 թուով կը ծանուցանէ , թէ աս նոր փոխաւորութեան մարհակները արդէն հարկերն 4 — 5 գլուխ կ'առնուին :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ

ՊԱՐՏԻԶՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գործածութիւնը բաժնի մը հակողութեամբ ըլլայ : Հետեւեալ ծանօթութիւնները՝ առ զեզը առաջին անգամ գործածողին բանեցուցած կերպը կը ցուցնեն :

1) Երկրի աստիճանի համար, 0.01 (մէկ հարիւրորդ) կուսմ* սթրիքին՝ 60 կուսմ ըմպելիքի հետ (ըստ բժշկական արհեստի) խառնելով, օրը միայն չորս անգամ տալու է ժամէ ի ժամ :

2) Երկրի աստիճանի համար, 0.015 (15 հարիւրորդ) կուսմ սթրիքին՝ նոյն պէս 60 կուսմ ըմպելիքի հետ խառնած խմցնելու է վերը ըսուած կերպով :

3) Երկրի աստիճանի համար 0.02 (երկու հարիւրորդ) իսկ ամենածանր առ տիճանի համար 0.03 (երեք հարիւրորդ) կուսմ քարձեալ 60 կուսմ ըմպելիքով խմցնելու է : Եւ պարագայիս մէջ վերայիշեալ չափը օրը երկու անգամ կրկնելու է :

Թէ որ հիւանդները դեղը խմելէն ետքը տաք վայրիկան չանցած զանիկա դուրս տան (փոխեն), պէտք է նորէն տալ հիւանդին բերանը կտոր մը սառն գնելով, ինչպէս որ սովորաբար փոխումը արգելելու համար կը գործածուի :

Հիւանդին միմայն խմելիքը պիտի ըլլայ, նարինջի տերեւներուն տաք ջուրը : Եւ պարագայեան մէջ, սթրիքինը տրուած ատենը՝ միանգամայն կուրծքին վարի կողմը 15—20 աղբուկ փախցնելու է :

4) Եւ ծանօթութիւններն հրատարակելու մեզի հարկ սեպեցինք, որպէս զի բժշկները, մանաւանդ անոնք որ օտար երկրներ կը գտնուին, ուր Վարդիւյ բժշկական լրագիրները չեն երթար, կարող ըլլան առ զեզը գործածելու, որ շատ փորձուելով աղէկ արգիւններ տուաւ : Եւ կերեայ որ Սիւլթան ար Քիւնիք քերմի (սըթմա) համար ինչ է նէ, ատալ քուէնայի համար նոյնը կ'ըլլայ : Թէ որ, ինչպէս կը յուսացուի, առ ցանկալի արգիւնքը ձեռք բերուի, քուէնան որ հիմա ամեն մարդ կը վախցնէ, գլխաւորապէս իր պատճառը գաղտնի, ու դեմը դրուելու բժշկական միջոցներն անտույգ ըլլալուն համար, ան ժամանակը մարդկութեան բաժնին եղած բազմաթիւ հիւանդութիւններուն կարգը կը մտնայ, Եւ ժողովրդեան աստիճանը չի պատճառելու ուրիշ քսան տեսակ արտեր ու հիւանդութիւններէ աւելի, որոնցմէ մարդ կը մեռնի կամ կը բժշկուի դեղը ժամանակին հասցնելով կամ չհասցնելով :

5) Եւ արտիկայի Պ. Ժիլյէն Պաշտանուն գիտնական գաղղուացի մը որ թերուն (ամա) հիւանդութիւնը բժշկելու Եւ անկէջ գգուշանալու համար հետեւեալ հնարքը գտաւ :

« Եւ քիւրկում* հանքային կուսք, մէկ քիւրկում մարած ու փոշի եղած կիր (քիւրէճ), երկու հարիւր կուսմ (իր 62 1/2 տրամ) ծծումբի ծաղիկ (քիւրկում չիւլի) : Եւ այն ամենը երկու լիտր ջուրով եփելէն ետքը՝ քանի մը վայրկեան թողելու Եւ վայրէջ հեղուկ մասը առնելու է : Թողած գիրտին վրայ նորէն ջուր լեցնելով՝ դարձեալ եփելու, ու նորէն հեղուկը առնելու է :

« Եւ հեղուկը պտղեղէն ետեւ, ձիւ մաղէ շինուած փոքրիկ մը զանիկա հիւանդ տունկին վրայ աղէկ մը որսկելու է :

Եւ դիւրին Եւ աժան դեղին հեղինակը կը հաստատէ, թէ աս միջոցը ամենապատշաճ յաջողութեամբ ի գործ դրած է՝ ոչ միայն որ թերուն հիւանդութիւնը բժշկելու, այլ Եւ արտերու ու պարագայեան վնասակար բոլոր միջոցներն ու ձգնելու ցնջելու համար :

Հետեւեալ նամակը՝ անցեալները լրագրոյս մէջ քանի մը երկրագործական տեղեկութիւններ հրատարակելու ուղ մեր գաղղուացի բարեկամին է :

Սեր արգալ ընթերցողները ոչ միայն գեղեցիկ ծանօթութիւններ պիտի գտնան առ նամակին մէջ՝ օգտակար ու արդիւնաւոր կերպով արտ Եւ պարտեզ մշակելու արհեստին վրայ, այլ Եւ փիլիսոփայական հանձարեղ խորհրդածութիւններ : Հեղինակը խորհրդածութիւն սիրող մէկ մըն է, Եւ իրաւամբ կը մտածէ, որ մարդկային հմուտութեանց ամեն մէկ ճիւղերը փիլիսոփայութեան մէկ մէկ շառաւիղներն են :

Պէտքը 25 օգոստոս, 1854

Պարոն խմբագիր :

Ձեզի իրկած առաջին նամակս Ս. Ժիլյէն ընթերցողներէն սիրով ընդունուելու լսելով, շնորհակալութեան պարտք մը կը համարիմ առ երկրորդ իրկել : Ձեզի ըսած խոստումներս ճշգրտութեամբ կատարելու համար, որչափ որ կարելի է ամեն ամիս մէկ մէկ յօդուած պիտի տամ ձեզի Եւրոպայի մասին ու Պարսկաստանի մասին :

Եւ անգամ Եւրոպայի (սալթա) վերայ պիտի խօսիմք :

Եւրոպայի մը Պէտքը մէջ պանդոկ (բանալ) մը երթալու ըլլայ նէ, գրեթէ իր երկրին մէջ թողուցած առ խորժանամ կերակուրներն ու ուտելիքները հոն կը գտնայ : Կամ թէ որ մանաւորի մը տունը ճաշի հրաւիրուի, կերակուրները զինքը գոհ կ'ընեն : Եւրոպայի (փիլիպ), խնդակը (տոլման), խորովածը (քէպալ), չիլիլը՝ ապուրին, ձկնեղէններուն Եւ մսով բանջարեղէններուն հետ շատ աղէկ կը խառնուին : Եւրեքի կերակուրները խիստ յարմար կերպով Եւրոպայի կերակուրներուն հետ կրնան համաձայնիլ, անոր ակտրժակը հաճեցնելու Եւ խոհարարութեան արուեստին բոլոր զանազանութիւններն ու նրբութիւնները անոր ցուցնելու համար : Եւրեքի խմորեղէններն ու անուշեղէնները՝ կերակուրի վրայ՝ Եւրոպայիներուն տեղը կրնան բռնել :

Եւրոպայի մէջ կանոնաւոր ճաշի մը համար անհրաժարելի սեպուած կերակուրը պիտիքն աղցանը հոս ուտուելու բան չէ, ոչ պանդոկի մէջ Եւ ոչ մանաւորաց տուններուն : Հոս ամեն տեղ կերուած աղցանները ուրիշ տեղ կը նետուին : Կրկին կրտսեր Եւրեքի մէջ աղցանը ուտելու բան չէ, եղբայրէն (հիւսիպա) ու եւրոպական հազարէն (ֆրէնկ մաուրը) սկսեալ մինչեւ Եւրեքցւոյ օգոստոս : Արձնէն է յանգստը :

Պանդոկայեանքն է ոչ :

Բեք Նաշի հրաւիրողին է ոչ :

Ինծի պիտի ըսեն, թէ պարսկացւոյն են :

Հանգստը Տիւրքիստան է : Տիւրք տուրքինն ու խեղճութիւնը՝ մարդկութիւնը խիստ երկար ժամանակէ ի վեր չարաբող ու սպախանող բարոյական ու բնական գեղեցկութիւններուն երկու սկզբունքներն են : Սէկը փառաքել, միւսը քաղէ իւր, աս պէտք է ըլլայ հաստատուն նպատակն ու յարստան ուղիստութիւնը ան ամեն բարեկամ մարդոց, որ մարդկային աղբիւր բարութեանը հոգ կը տանին, Եւ կուգեն մարդկային ընկերութեան արտէն իւրէլ գէշ խոտերը, որոնք միայնակ կը ծծեն բարի տունկերուն բոլոր անդարար

հիւթը :

Եւր, Եւրեքի մէջ աղցանը առ նոր համար գէշ է, որ պարսկացւոյն չգիտեր ինչ ընելու է որ աղէկ ըլլայ : Չգիտէր, փանդոկ իրեն տրուեցը՝ նոյն մը չէ եղած : Աւստի պիտի ջանանք հոս քիչ խօսքով հակըցնելու աղցանին մշակութեան տեսական ու գործնական կանոնները :

Եւրոպայի ինչ տեսակ որ ըլլայ, կուգէ իւրեւնի, իւրեւնի ու իւրեւնի հոգ մը :

Հոս, առ հասարակ, մեր տեսած ու քննած ամեն տեղերը, թէ պարտեզներուն Եւ թէ արտերուն հոյը ոչ միայն խորունկ չէ, այլ Եւ պարտեզի մը համար պէտք եղած խորութեան երեք մասին մէկն անգամ (կէս կանգուն) փորուած չէ :

Այս միայն հոյը թէթեւ չէ, այսինքն գիւրափիւրելի Եւ խիստ նուրբ մասնիկներէ բաղկացեալ չէ, այլ Եւ գրեթէ միշտ պէտք եղած պարարտութեան (կիւպրէ) ալ կը զրկեն, որուն մէջ գտնուած ամանիքի աղբը կը լուծեն ու կը կաղաքեն հոյին կրային Եւ կաւոտ մասերը :

Այս միայն կաղաք չէ, այսինքն խիստ քիչ խորունկ ըլլալով՝ եկած անձրեւին կամ պարտիզանին տուած ջուրը ծրծրելու Եւ ուղածին չափ խորութեամբ հոյին տակը պահելու կարող չէ, այլ Եւ խիստ քիչ թէթեւ ըլլալուն չի կրնար տունկին հաղորդել ջուրին զովութիւնը, որ գետին երեսէն հեռու հոյին տակը մնացած է :

Հոյին խորութիւնը, իւրեւնի-իւրեւնի, իւրեւնի-իւրեւնի՝ ամեն պարտեզներուն առաջին Եւ անհրաժարելի պիտիքն են : Եւրոպայի անոնց աղէկ բանջարեղէն չի կրնար բուսիլ :

Սէկ կարամը (լահանա) մէկ ըստեպիկը (հալուճ) Եւ մէկ աղցանի տունկը բան մը ըսել չեն, ու վերը ցուցուած պայմաններով կէս կանգուն խորութեամբ արժանապէս մարդու տուած ու պարարտացած հոյի մը վերայ անկուած 100 ընտիր կարամէ, 100 ընտիր սոսեպիկնէ ու 100 տունկ ընտիր աղցանէ աւելի աշխատութիւն կուտան մշակողին :

Իսկիւտարի մէջ Եւ Վոսիորի քանի մը կողմերը մեծ ու գեղեցիկ պարտեզներ տեսանք, ասոնց ամենն ալ քննեցինք ու նայեցանք, որ տունկերը՝ որչափ որ կը ջուրին ալ նէ, այսու ամենայնիւ խամրած ու նիհար են : Եւսոր մի միայն պատճառը անէ, որ հոյը պէտք եղածին չափ խորունկ չէ : Չուրբ բաւական խորունկը չիլնար տունկին տակը, Եւ հետեւաբար օգտակար ըլլալուն տեղը վնասակար կ'ըլլայ : Ինչու որ ջուր մը արեւը զանիկա կը ծըծէ, Եւ ապա գոլորշի ըլլալով հոյին մէջէն վեր ելած, ատենը վրայի տունկը կը խորովէ : Եւսիկա՝ բանջարեղէնները տաք բաղնիք տանելու հետ հաւասար է :

Հիմա սեպեցինք որ պարտեզիդ հոյը խորունկ լինի ու իւրեւնի է : Ինչ որ ցուեն ու անկէս հոն աղէկ պիտի բուսնի թէ որ ամեն մէկ տունկերուն պէտք եղած հոգն ու խնամքը վրան եւեղընեն : Վոսն զի ինչ որ կը բուսնի ու կ'աճի, արթուն ու փութալուն խնամոց կարօտ է, Տղայ, թուրքն, ինչ գտնի, բոյս, որն որ ըլլայ : Եւսիկա ընդհանուր օրէնք է, բնութեան ետեւ օրէնքն է, Եւ ով որ աս օրէնքին համաձայն կը վարուի, ան միշտ աղէկ կ'ընէ, փանդոկ ըսածը գիտէ :

Իսկ աղցանը՝ որ աս օրուան նամակին մասնաւոր նիւթն է, աղէկ հասցնելու համար, խորունկ, իւրեւնի ու իւրեւնի հոյի մէջ անկէլէն ետեւ, պէտք է Եւրոպայցւոյ ըսածին պէս իւրեւնի, որն որ հոս չեն ընէր :

Եւ կաղեկու գործողութիւնը բաւարարէ :

Եւրոպայցւոյն հասունանայ, տերեւները որ հոյին վրայ տարածուած են՝ կ'ամրոպեն, ու բարակ կ'ընեն (սաղաղ) թուլ մը կը փութան տակէն մինչեւ վերի ծայրը :

Եւսինկով աղցանին տերեւները օգին հաղորդակցութեան զրկուելով, կը ձերձան, Եւ ձերմիւրդին լեղուութիւններն կը կորսնցնեն, Եւ փափուկ, գեղեցիկ, քաղցր Եւ գիւրամարսելի կ'ըլլան :

Հոս թոյլ տրուի մեզի աս առթիւ քանի մը խօսք ըսել առաջիկայ նիւթէս քիչ մը խոսորելով :

Եւսորը՝ ինչպէս ամեն մարդ գիտէ, գլխաւորապէս օգին մէջն աղցան ըսուած կարգ ծէնով կը սնանին : Ինչու թեան գեղեցիկ ներդաշնակութեամբ, բոյսերը՝ կենդանեաց հաւաքակ կերպով կ'ապրին, Եւ կրնանք ըսել, որ եթէ մարդոց շնած օգին 100 մասին 79 ջրածին չիւղ Եւ 21 ըստ զօթ ըլլալու էնէ, տունկերունը ընդհանուր 79 աղցան 21 ջրածին կարգ պէտք է ըլլայ :

Եւր, մարդուս նիւթական կենաց առողջութեանը համար, պէտք է, որ ամեն անգամ կերած ուտելիքները՝ առողջապահական կանոնաց համաձայն թափուին օգին ծծածին հաւասարաչափ ասն իր ստամոքսին :

Արեւմտեան մարդոց նիւթական կենացը համար պէտք է՝ վերայիշեալ օգին զատ՝ 79 մաս անդարար ուտելիք Եւ 21 մաս լուծիլ կամ հալեցուցիլ ուտելիք : Ինչպէս որ իր ընկերական կենաց մէջ ալ նոյն համաձայնութեամբ իր ծանցած 100 մարդոց 21 թշնամի Եւ 79 բարեկամ ըլլալու է : Ձեթն ու քաղցր աղցանին երկու համեմունքն են, բարեկամներն ու թշնամիներն ալ ընկերական մարդոց կեանքին հարկաւոր համեմունքն են :

Եւսոր թշնամի ունենալ ինչ պէտք է պիտի ըսեն քանի մը խմտուած անձինք : Կը պատասխանեն թէ մեզի իւր թան մը ըլլալու համար պարտաւորութիւնն իր կատարելու, Եւ վախով կամ սոսթով կամ մարդոցմէ պատկառելով չիտակ ծամէն չխոսորելու համար : Հոս տեղը չէ, բանջարի մշակութեան վրայ խօսած ատենին՝ առ կարծիքին ուղղութիւնը երկար խօսքերով բացատրել, այլ բաւական կը համարինք հետեւեալ բնական փիլիսոփայական առաջարկութեան մէջ բովանդակել :

79 ջրածին ÷ 79 բարեկամ ÷ 21 աղցան ÷ 21 թշնամի : Եւսոր նորէն աղցանին . . . որ պըտուններէն ետեւ՝ մարդուս նիւթական կենացը ամենէն հարկաւոր եղած լուծիլ կամ հալեցուցիլ ուտելիքներէն մէկն է :

Եւ տունկը գիտութեան ու արհեստին կանոններուն համաձայն մշակելու որչափ յարգորենք քիչ է, ուստի ձեր ընթերցողները մեր տունկ խրատները թող ի գործ դնեն, Եւ աստիճան չկայ, որ կանանչ ու կարծր աղցանին տեղ՝ ձերմիւր կաղաղ արտժահում Եւ զիւրամարսելի աղցան մը կ'ուտեն :

Եւսոր կարգաւոր, Պարոն խմբագիր, կը տեսնամ, որ փիլիսոփայութիւնը՝ նամակի մէկ մեծ մասը պարտիզանութեան ձեռքէն առաւ, երբ ես երկրորդին վրայ գրելի ուղղէի : Ինչ պիտի ընես, գիտութիւնները իրարու քայքայ են : Խեղճ գրիչս ասկէ զատ փաստ մը չկրնար գտնալ ինքզինքը արդարաւ ջրնիւն :

Եւսոր քաղցր, զարմալին խիստին խառնելու համար : Պարոն :

Ինչու ենեցէր Պ. Խմբագիր Եւսոր Եւսոր ինչպէս ինչպէս :

Եւսոր ինչպէս ինչպէս :

Եւսոր ինչպէս ինչպէս :

Եւսոր ինչպէս ինչպէս :

Եւսոր ինչպէս ինչպէս :

Եւսոր ինչպէս ինչպէս :

* 1 Կուսմը 19 ցորենի հաւասար է :

* 312 1/2 արմիւր հաւասար է :